

A Structural Model of Positive Symptoms of Schizophrenia Disorder Based on Object Relations, Reality Testing, and Family Functioning

Faraji E¹, *Monirpoor N², Godarzi N³, Taghva A⁴

Author Address

1. PhD of Psychology, Department of Psychology, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran;
2. PhD of Health Psychology, Department of Psychology, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran;
3. PhD of Health Psychology, Department of Psychology, Army University of Medical Sciences, Tehran, Iran;
4. Psychiatrist, Associate Professor, Army University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

*Corresponding author's email: monirpoor1357@gmail.com

Received: 2020 July 13; Accepted: 2020 September 27

Abstract

Background & Objectives: Schizophrenia is a disorder that, despite affecting a small percentage of the population, causes enormous damage. Numerous researchers believe that schizophrenia is rooted in the interaction of genetic, biopsychosocial, and family factors and the pathology of their parents. Ego functions are among the components that essentially affect explaining the psychoanalysis model of schizophrenia. Thematic and fact-checking relationships are among the functions of the ego, i.e., considered important in psychopathology. In addition to the theoretical approaches of psychodynamics, what is currently emphasized as an important research finding, is the role of relationships and family environment as characteristics affecting the incidence of schizophrenia. There exist multiple research gaps in identifying the relationship between the severity of the positive symptoms of schizophrenia based on object relations and family functioning; therefore, the present study aimed to investigate the mediating role of reality testing in the relationship between object relations and family functioning, and the positive symptoms of schizophrenia.

Methods: The present correlational study employed structural equation modeling. The statistical population of this study consisted of all patients with schizophrenia and their families referring to 505 Hospital in Tehran City, Iran, in 2019. According to the inclusion criteria of the study (all patients with schizophrenia who were diagnosed by psychiatrists with the positive and negative symptoms of schizophrenia; were visited in the outpatient ward, in the period of relative recovery; feeling the need for low therapeutic intervention; patients with an age range of 20 to 50 years; patients' willingness to participate in the study), 250 patients were selected by convenience sampling method. The required data were collected using the Bell Object Relations and Reality Testing Inventory (Bell et al., 1986), the Family Functioning Scale (Epstein et al., 1983), and the Schizophrenia Positive and Negative Symptoms Scale (Kay et al., 1987). The obtained data were analyzed using structural equation modeling in SPSS and AMOS. The significance level of the tests in this study was set at 0.05.

Results: The present research findings suggested that the total path coefficient (total direct & indirect path coefficient) between object relations and the severity of positive symptoms ($\beta=0.68$, $p<0.001$) was positive and significant. Besides, the total path coefficient between family functioning and the severity of positive symptoms ($\beta=0.44$, $p<0.001$) was positive and significant; the direct path coefficient between object relations and the severity of positive symptoms ($p<0.001$, $\beta=0.23$) was positive and significant. Moreover, the path coefficients between family functioning and the severity of positive symptoms ($p<0.001$, $\beta=0.44$), as well as between object relations and reality testing ($p<0.001$, $\beta=0.22$) were positive and significant. Additionally, path coefficients between family function and reality testing ($p<0.001$, $\beta=-0.24$) and realism on the severity of positive symptoms ($p<0.001$, $\beta=-0.29$) were negative and significant. Finally, the indirect path coefficient between object relations and the severity of positive symptoms ($p<0.001$, $\beta=0.45$) was positive and significant. The calculated goodness-of-fit indices of the relationships between positive symptom severity, object relations, reality testing, and family functioning suggested that reality testing mediated the relationship between object relations and family functioning, and the positive symptoms of schizophrenia (AGFI=0.89, RMSEA=0.066).

Conclusion: Based on the current study findings, reality testing played a mediating role in the relationship between object relations and family functioning, and the severity of the positive symptoms of schizophrenia.

Keywords: Schizophrenia, Reality, Object relations, Family function.

تدوین مدل معادلات ساختاری شدت علائم مثبت بیماران مبتلا به اسکیزوفرنی براساس روابط موضوعی، واقعیت‌سنجی و کارکرد خانواده

الهام فرجی^۱، *نادر منیرپور^۲، ناصر گودرزی^۳، ارسیا تقوا^۴

توضیحات نویسندگان

۱. دکتری روان‌شناسی، گروه روان‌شناسی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران؛
 ۲. دکتری روان‌شناسی سلامت، گروه روان‌شناسی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران؛
 ۳. دکتری روان‌شناسی سلامت، گروه روان‌شناسی، دانشگاه علوم پزشکی ارتش، تهران، ایران؛
 ۴. روان‌پزشک، دانشیار، دانشگاه علوم پزشکی ارتش، تهران، ایران.
- *ارایانه نویسنده مسئول: monirpoor1357@gmail.com

تاریخ دریافت: ۲۳ تیر ۱۳۹۹؛ تاریخ پذیرش: ۶ مهر ۱۳۹۹

چکیده

زمینه و هدف: اسکیزوفرنی اختلالی است که با وجود آنکه درصد کمی از افراد جامعه را مبتلا می‌کند، خسارات هنگفتی به بار می‌آورد. هدف پژوهش حاضر، تدوین مدل ساختاری شدت علائم مثبت بیماران مبتلا به اسکیزوفرنی براساس روابط موضوعی، واقعیت‌سنجی و کارکرد خانواده بود.

روش بررسی: مطالعه حاضر به روش همبستگی و از نوع مدل‌سازی معادلات ساختاری انجام شد. جامعه آماری شامل ۲۵۰ نفر از بیماران مراجعه‌کننده به بیمارستان ۵۰۵ شهر تهران در سال ۱۳۹۸ بود که با استفاده از نمونه‌گیری دردسترس انتخاب شدند. شرکت‌کنندگان به مقیاس کارکرد خانواده (اپستاین و همکاران، ۱۹۸۳)، پرسشنامه روابط موضوعی و واقعیت‌سنجی بل (بل و همکاران، ۱۹۸۶) و مقیاس علائم مثبت و منفی اسکیزوفرنی (کی و همکاران، ۱۹۸۷) پاسخ دادند. داده‌ها با استفاده از مدل‌یابی معادلات ساختاری با نرم‌افزارهای آماری SPSS نسخه ۲۲ و AMOS نسخه ۲۲ تحلیل شدند. سطح معناداری آزمون‌ها در این پژوهش، ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که ضریب مسیر مستقیم بین روابط موضوعی بر شدت علائم مثبت ($\beta=0/23, p<0/001$) مثبت و معنادار است و ضرایب مسیر بین کارکرد خانواده بر شدت علائم مثبت ($\beta=0/44, p<0/001$) و بین روابط موضوعی بر واقعیت‌سنجی ($\beta=0/22, p<0/001$) مثبت و معنادار است. همچنین ضرایب مسیر بین کارکرد خانواده بر واقعیت‌سنجی ($\beta=-0/24, p<0/001$) و بین واقعیت‌سنجی بر شدت علائم مثبت ($\beta=-0/29, p<0/001$) منفی و معنادار است. در نهایت، ضریب مسیر غیرمستقیم بین روابط موضوعی بر شدت علائم مثبت ($\beta=0/45, p<0/001$) مثبت و معنادار است. شاخص‌های نكویی برازش محاسبه‌شده روابط بین شدت علائم مثبت، روابط موضوعی، واقعیت‌سنجی و کارکرد خانواده نشان داد که واقعیت‌سنجی، رابطه بین روابط موضوعی و کارکرد خانواده را با علائم مثبت اسکیزوفرنی میانجی‌گری می‌کند ($AGFI=0/89$ ، $RMSEA=0/066$).

نتیجه‌گیری: براساس یافته‌های این پژوهش می‌توان گفت که روابط موضوعی و کارکرد خانواده با نقش میانجی واقعیت‌سنجی می‌توانند مدل مطلوبی برای پیش‌بینی شدت علائم مثبت باشند که می‌توان در سطوح درمانی از این مدل استفاده کرد.

کلیدواژه‌ها: اسکیزوفرنی، واقعیت‌سنجی، روابط موضوعی، کارکرد خانواده.

اسکیزوفرنی^۱ اختلالی است که با وجود آنکه درصد کمی از افراد جامعه را مبتلا می‌کند، خسارات هنگفتی به بار می‌آورد. بسیاری از پژوهشگران معتقد هستند که اسکیزوفرنی از تعامل عوامل ژنتیکی، بیولوژیک، اجتماعی، روان‌شناختی و محیط خانوادگی آشفته و پاتولوژی والدین آن‌ها ریشه می‌گیرد (۱). حجم پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه آسیب‌شناسی بیماری بسیار گسترده است؛ اما با وجود پژوهش‌های صورت‌گرفته، هنوز موضوع پیچیدگی‌های جهان ذهنی اسکیزوفرنیا به قوت خود باقی مانده است (۲). در نظام‌های آسیب‌شناسی نیز عمدتاً اسکیزوفرنیا را به‌عنوان مجموعه‌ای از علائم می‌شناسند که به‌نظر می‌رسد در این رویکردها تجربه پدیداری بیمار غایب است و جهان ذهنی او به وجود یا نبود چند نشانه تقلیل می‌یابد. درحالی‌که مطابق نظریه روان‌پویشی علائم مثبت در ساختار ذهنی فرد روان‌پیش کارکردی مشخص دارد، هذیان می‌تواند عامل نگهدارنده فرد در مقابل حجم گسترده تجارب دردناک وی باشد و مانع فروپاشی روانی او در این شرایط شود؛ همچنین توهم، کسب ادراکات تازه برای انطباق با واقعیت جدید است (۳). علائم مثبت اسکیزوفرنی شامل توهم‌ها و هذیان‌ها هستند؛ زیرا معمولاً تحریف را در عملکرد عادی نشان می‌دهند (علائمی که به عارضه اضافه می‌شوند) و فرض می‌شود که این علائم ناشی از اختلال انتقال‌دهنده عصبی دوپامین است (۴).

یکی از مؤلفه‌هایی که نقش اساسی در تبیین مدل روان‌کاوی اختلال اسکیزوفرنیا دارد، کارکردهای ایگو^۲ است. روابط موضوعی و واقعیت‌سنجی جزو کارکردهای ایگو هستند که در آسیب‌شناسی روانی مهم تلقی می‌شوند. واقعیت‌سنجی به توانایی افتراق فرد بین بازنمایی جهان درونی از بازنمایی جهان بیرونی اشاره دارد (۵)؛ به عبارتی ادراک دقیق از واقعیت به استقرار مرزهای ایگو و تمایز خود از غیر از خود پیوند خورده است. در آسیب‌شناسی شدید روانی، مرزهای ضعیف‌شده ایگو، به تحریف واقعیت منجر می‌شود و به‌عنوان دفاع‌های جبرانی در برابر نبود یکپارچگی بیشتر ایگو خدمت می‌کند (۶). روابط موضوعی، کارکرد دیگر ایگو است. روابط موضوعی^۳ را می‌توان بازنمایی‌های فرد از خود و دیگران و عواطف همراه با این بازنمایی‌ها یا به عبارتی ظرفیت افراد برای برقراری روابط انسانی تعریف کرد که در سال‌های نخست زندگی شکل می‌گیرد و با رشد و تحول، پیچیده‌تر می‌شود؛ همچنین تصور می‌شود الگوهای روابط موضوعی اولیه تکرار می‌شوند؛ بنابراین این الگوها در سراسر زندگی به‌نسبت ثابت باقی می‌مانند. آسیب‌شناسی براساس این الگوهای روابط موضوعی درونی شده تبیین می‌شود (۷).

در کنار رویکردهای نظری روان‌پویشی، آنچه امروزه به‌منزله یافته پژوهشی مهمی بر آن تأکید می‌شود، نقش روابط و فضای خانوادگی به‌عنوان یکی از عوامل تأثیرگذار بر بروز اسکیزوفرنی است. کندروز نشان داد بین علائم اسکیزوفرنیا و دل‌بستگی نایمن در کودکی رابطه وجود دارد (۸). همچنین برخی پژوهشگران مانند هولادای و گلیدول بر وجود رابطه همبستگی بین روابط پرتعارض فرد مبتلا به اسکیزوفرنیا

و خانواده خصوصاً در سال‌های اولیه بروز علائم تأکید کردند (۹). پژوهش‌های بسیاری درخصوص اسکیزوفرنی انجام شده است که اغلب آن‌ها به پیش‌بینی اختلال از طریق برخی متغیرها پرداخته‌اند. در همین راستا، محیط خانوادگی سرد، درگیری عاطفی، آمیختگی بیش‌ازحد، تنش، خانواده‌های بی‌نظم و پیش‌بینی‌نشده و همچنین الگوی تعامل منفی در شکل‌گیری علائم مثبت و منفی اسکیزوفرنی بسیار مهم است (۱۰). هسیئو و تسای در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که افزایش سرسختی خانواده و سطح تحصیلات بیشتر، عملکرد خانواده را به‌طور درخور توجهی ارتقا می‌دهد و خواهران و برادران شخص اسکیزوفرن درقبال والدین آن شخص بار مراقبتی بیشتری را بر دوش می‌کشند (۱۱). همچنین کوترا و همکاران در پژوهش خود دریافتند که عملکرد روانی ضعیف بیمار با عملکرد ضعیف خانواده همراه است. به‌نظر می‌رسد که تأثیر عملکرد خانواده از مراحل اولیه بیماری شایان توجه است (۱۲). نتایج پژوهش هانسن و همکاران نشان داد که علائم منفی اسکیزوفرنی با نقص در روابط موضوعی به‌خصوص در خرده‌مقیاس بی‌کفایتی اجتماعی و با نقص واقعیت‌سنجی در خرده‌مقیاس تحریف واقعیت ارتباط دارد (۱۳). همچنین نتایج مطالعه ماردو و گالدریسی مشخص کرد که نقص روابط موضوعی و واقعیت‌سنجی در علائم منفی بیشتر نقش دارد (۱۴).

باتوجه به آسیب جدی بیماران مبتلا به اسکیزوفرنیا در رفتارهای غیرکلامی، پردازش و بازشناسی هیجان و نقش آن در کاهش کیفیت زندگی بیماران که همین کاهش کیفیت زندگی بیماران سبب ترس و وحشت زیادی در بیماران و وابستگان آن‌ها می‌شود (۱۵) و باتوجه به اینکه پژوهش‌های پیشینه به تدوین مدل علائم اسکیزوفرنی براساس تطابق دارویی، ژنتیک، استیگما و عملکرد اجتماعی پرداخته‌اند (۱۶)؛ بنابراین هدف این پژوهش تدوین مدل شدت علائم مثبت اسکیزوفرنی براساس روابط موضوعی و کارکرد خانواده با نقش میانجی واقعیت‌سنجی بود.

۲ روش بررسی

مطالعه حاضر از نوع طرح‌های همبستگی با استفاده از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری این پژوهش را تمامی بیماران اسکیزوفرنی و خانواده‌های آنان تشکیل دادند که به بیمارستان ۵۰۵ ارتش در شهر تهران در سال ۹۸-۱۳۹۷ مراجعه کردند. باتوجه به تعداد زیاد حجم جامعه و اینکه تعداد پذیرفتنی نمونه برای پژوهش‌های همبستگی از نظر کلان بین ۱۵ تا ۲۰ نفر برای هر متغیر و در معادلات ساختاری که از رگرسیون چندمتغیره تبعیت می‌کند، در نظر گرفتن ۱۵ نفر برای هر متغیر قاعده‌ای خوب است (۱۷)، باتوجه به تعداد متغیرهای مورد مطالعه، در نظر گرفتن ۱۵ نفر برای هر متغیر مناسب بود. تعداد متغیرهای مورد مطالعه برابر با ۱۶ بود (۳ نوع علائم مثبت، ۳ خرده‌مقیاس واقعیت‌سنجی، ۶ خرده‌مقیاس کارکرد خانواده، ۴ خرده‌مقیاس روابط موضوعی). از بین مراجعه‌کنندگان به بیمارستان ۵۰۵ ارتش ۲۵۰ نفر باتوجه به معیارهای ورود به پژوهش به‌صورت

3. Object relation

1. Schizophrenia

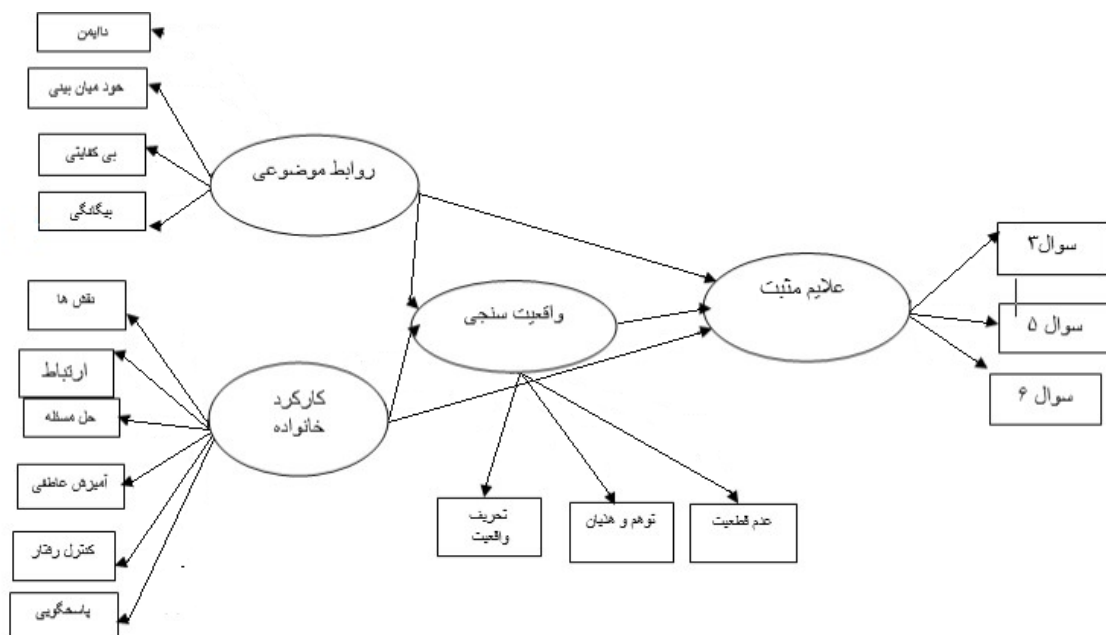
2. Ego

را با فاصله دو هفته بین ۰/۵۸ تا ۰/۹۰ و با فاصله سیزده هفته، بین ۰/۶۵ تا ۰/۸۱ گزارش کردند (۱۸). این آزمون توسط هادی‌نژاد و همکاران روی ۱۴۱ نفر اجرا شد و پایایی آزمون به وسیله ضریب آلفای کرونباخ برای متغیرهای بی‌کفایتی، خودمیان‌بینی، دل‌بستگی و بیگانگی به ترتیب ۰/۷۴، ۰/۶۸، ۰/۷۷ و ۰/۸۱ به دست آمد؛ همچنین پایایی آزمون به وسیله ضریب آلفای کرونباخ برای متغیرهای تحریف واقعیت، عدم قطعیت و توهم و هذیان ۰/۷۴، ۰/۷۷ و ۰/۷۷ گزارش شد (۴).

– مقیاس کارکرد خانواده^۲: این مقیاس توسط اپستاین و همکاران در سال ۱۹۸۳ تدوین شد (۱۹). این مقیاس دارای ۶۰ سؤال و طیف پاسخ‌گویی لیکرت چهارگزینه‌ای شامل کاملاً موافق، موافق، مخالف و کاملاً مخالف است. نمرات بیشتر نشان‌دهنده کارکرد ناسالم در آن خرده‌مقیاس است. این مقیاس شامل هفت خرده‌مقیاس حل مسئله، ارتباطات، نقش‌ها، واکنش‌های عاطفی، آمیزش (درگیری) عاطفی، کنترل رفتار و یک مقیاس کلی می‌شود (۱۹). در پژوهش اپستاین و همکاران دامنه ضریب آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های این مقیاس بین ۰/۸۳ تا ۰/۹۰ به دست آمد (۱۹). در مطالعه‌ای که در ایران توسط خداریچی انجام شد، همسانی درونی این مقیاس با استفاده از آلفای کرونباخ بین ۰/۵۸ تا ۰/۸۵ و اعتبار بازمیابی آن بین ۰/۴۲ تا ۰/۷۸ بود؛ همچنین همبستگی مقیاس با یکدیگر بین ۰/۴۰ تا ۰/۷۱ به دست آمد که تقریباً با نتایج مربوط به فرم اصلی آن همسان است. بین خرده‌مقیاس‌های آزمون، آلفای ۰/۵۱ تا ۰/۹۴ و بین تمام خرده‌مقیاس‌ها و کارکرد کلی، همبستگی ۰/۴۷ تا ۰/۹۷ به دست آمد (۲۱).

نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. معیارهای ورود بیماران به پژوهش عبارت بود از: تمامی بیماران مبتلا به اسکیزوفرنیا دارای علائم مثبت و منفی اسکیزوفرنیا با تشخیص روان‌پزشک و ویزیت‌شده در بخش سرپایی؛ قراردادن در دوره بهبودی نسبی (براساس تشخیص روان‌پزشک)؛ آگاهی و بینش بیماران از مشکل زمینه‌ای و احساس نیاز به مداخله درمانی کم (براساس بازخورد بیمار و تشخیص روان‌پزشک)؛ بیماران با دامنه سنی ۲۰ تا ۵۰ سال؛ تمایل داشتن بیماران به شرکت در پژوهش. پس از اخذ شرح حال بالینی، پرسشنامه‌ها در اختیار بیماران قرار گرفت. ضمناً در جریان فرایند پژوهش، تعهدات اخلاقی از جمله رضایت آگاهانه، حفظ گمنامی، محرمانه‌بودن اطلاعات، صداقت و عدم تحریف داده‌ها در هنگام تجزیه و تحلیل رعایت شد. در این پژوهش، پرسشنامه روابط موضوعی و واقعیت‌سنجی بل (۱۸)، مقیاس کارکرد خانواده (۱۹)، مقیاس علائم مثبت و منفی اسکیزوفرنی (۲۰) و همچنین برای به دست آوردن اطلاعات جمعیت‌شناختی از سؤالات مربوط به سن، جنسیت و تحصیلات استفاده شد.

– پرسشنامه روابط موضوعی و واقعیت‌سنجی بل^۱: این پرسشنامه توسط بل و همکاران در سال ۱۹۸۶ ساخته شد (۱۸). پرسشنامه دارای ۴۵ سؤال مربوط به سنجش روابط موضوعی و ۴۵ سؤال مربوط به سنجش واقعیت‌سنجی است که پاسخ‌گویی به صورت بله یا خیر است. نمرات بیشتر نشان‌دهنده نقص بیشتر در آن خرده‌مقیاس است (۱۸). این پرسشنامه شامل هفت خرده‌مقیاس بی‌کفایتی، خودمیان‌بینی، دل‌بستگی، بیگانگی، تحریف واقعیت، عدم قطعیت و نیز توهم و هذیان می‌شود. بل و همکاران ضریب پایایی مقیاس روابط موضوعی

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

و طیف پاسخ‌گویی لیکرت پنج‌گزینه‌ای شامل اصلاً، گاهی، متوسط، زیاد و خیلی زیاد است. نمرات بیشتر، شدت علائم را در آن

– مقیاس علائم مثبت و منفی اسکیزوفرنی^۳: این مقیاس توسط کی و همکاران در سال ۱۹۸۷ تدوین شد (۲۰). این مقیاس دارای ۳۰ سؤال

3. Positive and Negative Symptoms Scale for Schizophrenia

1. Bell Object Relations and Reality Testing Inventory

2. Family Functioning Scale

خرده‌مقیاس نشان می‌دهد. این مقیاس مشتمل بر پنج خرده‌مقیاس علائم منفی، ازهم‌گسیختگی، علائم مثبت، تهییج و اضطراب و افسردگی است (۲۰). کی و همکاران همسانی درونی را ۰/۸۰ و پایایی بازآمایی برای علائم مثبت و منفی و ارزیابی کلی آسیب‌شناسی را به ترتیب ۰/۸۰، ۰/۸۳ و ۰/۶۰ گزارش کردند (۲۰). در پژوهش قریشی و شجری، ضریب آلفای کرونباخ این مقیاس، ۰/۷۷ به دست آمد (۲۲). نحوه اجرای پژوهش به این صورت بود که پژوهشگر با مراجعه به بیمارستان ۵۰۵ ارتش و انجام هماهنگی‌های لازم با مسئولان بیمارستان، فهرست تمامی افراد بیمار مبتلا به اسکیزوفرنی را دریافت کرد. سپس از بین افراد مایل به شرکت در پژوهش، خواسته شد پرسشنامه‌های پژوهش را تکمیل کنند. ملاحظات اخلاقی پژوهش حاضر به شرح ذیل بود: تمامی افراد به صورت کتبی اطلاعاتی درباره پژوهش دریافت کردند و در صورت تمایل در پژوهش مشارکت کردند؛ این اطمینان به افراد داده شد که تمام اطلاعات محرمانه است و برای امور پژوهشی استفاده خواهد شد؛ به منظور رعایت حریم خصوصی، نام و نام خانوادگی شرکت‌کنندگان ثبت نشد.

مدل مفهومی پژوهش در شکل ۱ ارائه شده است. در این مدل، واقعیت‌سنجی در رابطه بین روابط موضوعی، کارکرد خانواده و علائم مثبت نقش میانجی ایفا می‌کند. در این پژوهش از آمار توصیفی برای دسته‌بندی مشخصات فردی آزمودنی‌ها به منظور محاسبه فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار استفاده شد. همچنین در این پژوهش روش آمار استنباطی به کار رفت. از آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای نام و نام خانوادگی شرکت‌کنندگان ثبت نشد.

مدل مفهومی پژوهش در شکل ۱ ارائه شده است. در این مدل، واقعیت‌سنجی در رابطه بین روابط موضوعی، کارکرد خانواده و علائم مثبت نقش میانجی ایفا می‌کند. در این پژوهش از آمار توصیفی برای دسته‌بندی مشخصات فردی آزمودنی‌ها به منظور محاسبه فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار استفاده شد. همچنین در این پژوهش روش آمار استنباطی به کار رفت. از آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای نام و نام خانوادگی شرکت‌کنندگان ثبت نشد.

۳ یافته‌ها

سن کل شرکت‌کنندگان از نظر میانگین و انحراف معیار $36/93 \pm 9/29$ بود. تعداد ۱۴۵ نفر (۵۸ درصد) از شرکت‌کنندگان را بیماران مرد و ۱۰۵ نفر (۴۲ درصد) از آن‌ها را بیماران زن تشکیل دادند. همچنین ۵۰ نفر (۲۰ درصد) از شرکت‌کنندگان دارای مدرک کمتر از دیپلم، ۱۳۶ نفر (۵۴/۴ درصد) دارای مدرک دیپلم و ۶۴ نفر (۲۵/۶ درصد) دارای مدرک کارشناسی بودند.

جدول ۱. آماره‌های توصیفی میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش در گروه نمونه

متغیر	اسکیزوفرنیا	واقعیت‌سنجی	روابط موضوعی	کارکرد خانواده
میانگین	۱۲۳/۰۵	۴۴/۸۶	۵۱/۰۲	۱۶۳/۹۶
انحراف معیار	۱۰/۷۱	۴/۷۷	۷/۹۸	۱۶/۱۴

جدول ۲. ضرایب همبستگی پیرسون بین متغیرهای اسکیزوفرنیا، روابط موضوعی، واقعیت‌سنجی و کارکرد خانواده

متغیرها	اسکیزوفرنی	روابط موضوعی	واقعیت‌سنجی	کارکرد خانواده
اسکیزوفرنی	۱			
روابط موضوعی	۰/۴۱۹	۱		
واقعیت‌سنجی	۰/۴۴۳	۰/۲۵۶	۱	
کارکرد خانواده	۰/۴۸۱	۰/۳۶۲	-۰/۳۱۴	۱

جدول ۲ نشان‌دهنده نتایج همبستگی بین متغیرهای پژوهش است؛ همان‌طور که مشاهده می‌شود، بین روابط موضوعی و واقعیت‌سنجی با اسکیزوفرنی رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد ($p < 0/001$). همچنین بین کارکرد خانواده و اسکیزوفرنی رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد ($p < 0/001$). همچنین بین روابط موضوعی و کارکرد خانواده با اسکیزوفرنی رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد ($p < 0/001$).

جدول ۳. نکویی برازش مدل ساختاری

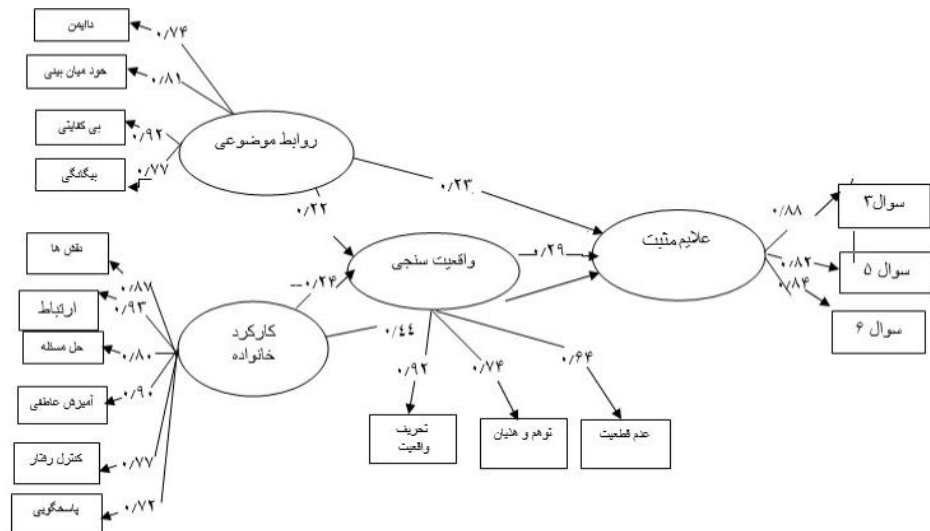
مقدار احتمال	RMSEA	AGFI	GFI	CFI	χ^2/df	χ^2	مقادیر محاسبه شده
< ۰/۰۰۱	۰/۰۶۶	۰/۸۹	۰/۹۱	۰/۹۸	۱/۶۳	۱۴۶/۹۶	

جدول ۳ نشان می‌دهد شاخص‌های نکویی برازش از برازش مطلوب الگو با داده‌های گردآوری‌شده حمایت کرده است.

جدول ۴. ضرایب مسیر بین متغیرهای پژوهش در الگوی پژوهش

مسیرها	بار عاملی استاندارد نشده b	خطای معیار	بار عاملی استاندارد β
مسیر کل	روابط موضوعی بر شدت علائم مثبت	۰/۰۳۷	۰/۶۸
	کارکرد خانواده بر شدت علائم مثبت	۰/۰۱۶	۰/۴۴
	روابط موضوعی بر شدت علائم مثبت	۰/۰۲۱	۰/۲۳
مسیر مستقیم	کارکرد خانواده بر شدت علائم مثبت	۰/۰۴۴	۰/۴۴
	روابط موضوعی بر واقعیت‌سنجی	۰/۰۲۹	۰/۲۲
	کارکرد خانواده بر واقعیت‌سنجی	۰/۰۳۱	-۰/۲۴
مسیر غیرمستقیم	واقعیت‌سنجی بر شدت علائم مثبت	۰/۰۰۹	-۰/۲۹
	روابط موضوعی بر شدت علائم مثبت	۰/۰۳۸	۰/۴۵
	کارکرد خانواده بر واقعیت‌سنجی	۰/۰۹۴	۰/۲۷۳

جدول ۴ نشان می‌دهد ضریب مسیر کل (مجموع ضریب مسیر مستقیم و غیرمستقیم) بین روابط موضوعی بر شدت علائم مثبت ($\beta=0/68, p<0/001$) و معنادار است و ضریب مسیر کل بین کارکرد خانواده بر شدت علائم مثبت ($\beta=0/44, p<0/001$) مثبت و معنادار است؛ همچنین ضریب مسیر مستقیم بین روابط موضوعی بر شدت علائم مثبت ($\beta=0/23, p<0/001$) مثبت و معنادار است و ضرایب مسیر بین کارکرد خانواده بر شدت علائم مثبت ($\beta=0/23, p<0/001$) مثبت و معنادار است و بین روابط موضوعی بر واقعیت‌سنجی ($\beta=0/44, p<0/001$) مثبت و معنادار است؛ همچنین ضرایب مسیر بین روابط موضوعی بر شدت علائم مثبت ($\beta=0/23, p<0/001$) مثبت و معنادار است و ضرایب مسیر بین کارکرد خانواده بر شدت علائم مثبت ($\beta=0/23, p<0/001$) مثبت و معنادار است و ضرایب مسیر بین کارکرد خانواده بر واقعیت‌سنجی ($\beta=0/23, p<0/001$) مثبت و معنادار است و ضرایب مسیر بین روابط موضوعی بر واقعیت‌سنجی ($\beta=0/23, p<0/001$) مثبت و معنادار است.

شکل ۲. مدل ساختاری پژوهش برازش‌شده برای تبیین روابط بین روابط موضوعی، کارکرد خانواده، واقعیت‌سنجی و علائم مثبت (ضرایب استاندارد)

جهان برایش وحشتناک می‌شود و نمی‌تواند با دنیای بیرون تعامل کند (۱۰). به علاوه می‌توان گفت که افراد مبتلا به اسکیزوفرنی با علائم مثبت در مقابل ذهن اراده‌ای ندارند و تحت فشار آن در رنج هستند و در نتیجه بیشتر سرمایه‌گذاری لیبدو متمرکز بر خود است (۹)؛ بنابراین همزیستی شدید با مادر باعث می‌شود که واقعیت‌سنجی مخدوش شود. در کنار مسئله مادر، عملکرد خانواده نیز نقش بسیار اساسی در بروز بیماری اسکیزوفرنیا دارد.

براساس یافته‌های پژوهش حاضر، خانواده‌های بیماران اسکیزوفرنیا در ابعاد ارتباط، نقش‌ها و آمیزش عاطفی ناکارآمدتر هستند و علائم مثبت مانند توهم‌ها و هذیان‌های بیشتری دارند. این یافته با نتایج پژوهش هانسن و همکاران که نشان دادند علائم منفی اسکیزوفرنی بیشتر با نقص در روابط موضوعی به‌خصوص در خرده‌مقیاس بی‌کفایتی اجتماعی و در نقص واقعیت‌سنجی در خرده‌مقیاس تحریف واقعیت ارتباط دارد (۱۳)، همسوست. همچنین این یافته با نتایج مطالعه ماردر و گالدریسی که گزارش کردند نقص روابط موضوعی و واقعیت‌سنجی در علائم منفی بیشتر نقش دارد (۱۴)، همسوست.

براساس رویکردهای خانواده‌محور می‌توان گفت خانواده‌های دارای بیمار اسکیزوفرنی در مقایسه با خانواده‌های دارای بیماران قلبی، مغزی، دیابت و کلیوی در حوزه حمایت عاطفی و نحوه ابراز عواطف دچار مشکلات بیشتری هستند. خانواده این بیماران در نشان دادن عواطف به همدیگر، انجام دادن وظایف و نقش‌ها برای برآورده کردن نیازهای عاطفی و میزان علاقه و توجه اعضای خانواده به هم توانایی کمتری دارند (۸). همچنین وجود بیماری و تداوم آن در این خانواده‌ها باعث می‌شود اعضای خانواده به تغییر حوزه‌های کارکردی مجبور شوند. در این خانواده‌ها راهکارهایی که برای مقابله و کنترل بیماری در پیش گرفته می‌شوند، اغلب راهکارهای ناکارآمدی‌اند یا اینکه به‌روش مناسبی انجام نمی‌شوند (۱۲). در واقع با توجه به شدت افت عملکرد، بیماری اسکیزوفرنی اعضای خانواده را با مشکلات بیشتری مواجه می‌کند و همچنین خانواده مشکلات بیشتری در زمینه وضعیت عاطفی و تعاملات اعضا با بیمار و نقش‌ها پیدا می‌کند (۷). از سوی دیگر، اعضای خانواده این بیماران به دلیل درگیری‌های بیش از حد عاطفی، تنش، الگوی تعامل منفی و ارتباطات دوگانه و متعارض نمی‌توانند با هم درباره مسائل مهم صحبت کنند و همدیگر را درک نمی‌کنند؛ از این رو مشکلات ارتباطی آن‌ها بیشتر می‌شود. همچنین خانواده با دادن پیام‌های متعارض و الگوهای تعاملی منفی موجب می‌شود که بیمار در حالت روان‌پریشی خود فرو رود تا از این تعارضات خلاص شود (۱۱).

از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان گفت که مطالعه حاضر روی بیماران مبتلا به اسکیزوفرنیا انجام شد؛ بنابراین، با توجه به طیف گسترده بیماران مبتلا به اسکیزوفرنیا نتایج حاصل از این پژوهش تعمیم‌پذیر به تمام بیماران طیف اسکیزوفرنیا نیست. محدودیت دیگر این بود که ماهیت مقطعی مطالعه حاضر، مانع استنتاج‌های علی و شناخت دقیق ماهیت واقعی روابط بین متغیرهای پژوهش شد. پیشنهاد می‌شود در مطالعات آتی این پژوهش برای سایر بیماران طیف اسکیزوفرنی اجرا شود و مقایسه آن با نتایج پژوهش کنونی انجام پذیرد. همچنین پیشنهاد می‌شود با توجه به پیشینه قوی این مطالعه، پژوهشی

هدف از انجام پژوهش حاضر تدوین مدل شدت علائم مثبت اسکیزوفرنی براساس روابط موضوعی و کارکرد خانواده با نقش میانجی واقعیت‌سنجی بود. نتایج مطالعه حاضر نشان داد، واقعیت‌سنجی با شدت علائم مثبت دارای ارتباط مثبت و معناداری است. همچنین روابط موضوعی و کارکرد خانواده با شدت علائم مثبت ارتباط مثبت و معناداری دارد و بین کارکرد خانواده و واقعیت‌سنجی ارتباط منفی و معناداری وجود دارد. این یافته‌ها با یافته پژوهش هسیو و تسای مینی‌بر اینکه افزایش سرسختی خانواده و سطح تحصیلات بیشتر، عملکرد خانواده را به‌طور درخور توجهی ارتقا می‌دهد و خواهران و برادران شخص اسکیزوفرن در قبال والدین آن شخص بار مراقبتی بیشتری را بر دوش کشیده (۱۱)، همسوست. همچنین با پژوهش کوترا و همکاران مبنی بر اینکه عملکرد روانی ضعیف بیمار با عملکرد ضعیف خانواده همراه است، همسوست. به نظر می‌رسد که تأثیر عملکرد خانواده از مراحل اولیه بیماری شایان توجه است (۱۲).

نتایج پژوهش اثر مستقیم روابط موضوعی را بر علائم اسکیزوفرنی تأیید کرد. به عبارت دیگر روابط موضوعی پیش‌بینی‌کننده مثبت علائم مثبت اسکیزوفرنی است. براساس یافته‌های پژوهش حاضر، روابط موضوعی در خرده‌مقیاس‌های خودمیان‌بینی و بیگانگی پرسشنامه روابط موضوعی و واقعیت‌سنجی بل دارای نقص بیشتری است. این امر نشان‌دهنده‌گرفته‌بودن در برابر دیگری در روابط و بدگمانی شدید به انگیزه دیگران است و این الگو بیانگر تلاش‌های فردی برای دفاع از خویش در برابر احساس شدید درماندگی از طریق بزرگ‌نمایی و خودمحوری است. برافراشتگی در خرده‌مقیاس‌های عدم قطعیت و تحریف واقعیت نشانه باورهای هذیانی و گم‌گشتگی است. همچنین نمره بیشتر در خرده‌مقیاس عدم قطعیت و نمره کمتر در خرده‌مقیاس توهم و هذیان، مرحله بهبودی نسبی بیماری را بیان می‌کند (۵). براساس رویکردهای روابط موضوعی اسکیزوفرنیا می‌توان گفت که اسکیزوفرنیا نتیجه تثبیت در مرحله پیش از اودیپ (تقریباً تثبیت قبل از یک‌سالگی) است (۱۲).

مشکل اصلی واپس‌روی به مرحله همزیستی با مادر است که فرد هنوز درگیر مادر می‌باشد و نتوانسته است خود را از او جدا کند. ویژگی اصلی مرحله همزیستی، احساس توهم‌آلود آمیختگی با بازنمایی مادر است که در این شرایط کودک قادر نیست رابطه خود و مادر را درونی کند و به استقلال برسد. در چنین شرایطی فرد نمی‌تواند تمایزی بین خود و مادر ایجاد کند و همیشه در موقعیت اسکیزوتیپ-پارانوتیپ باقی می‌ماند و عدم تفکیک سائق‌ها و هم‌آمیختگی انگاره خود با موضوع منجر به تحریف واقعیت می‌شود. هنگامی که بیمار با تروما مواجه می‌شود، چون تحمل ناکامی را ندارد واپس‌روی عمیقی می‌کند و هنگامی که تنش افزایش می‌یابد، لیبدو ابژه گذشته را فرا می‌خواند تا آرام شود. از آنجاکه در افراد مبتلا به اسکیزوفرنی به‌علت تثبیت شدن درکی از ابژه وجود ندارد، تنش‌های وارد شده مربوط به بدن است و به سطح ذهنی نمی‌رسد؛ در نتیجه تنش همیشه در مدار بدن می‌ماند و فرد در خود فرو می‌رود. این در خود فروماندن منجر می‌شود تمام انرژی صرف خود فرد شود و حالت خودشیفتگی به خود می‌گیرد؛ همچنین ارتباط با

به صورت کیفی انجام شود.

۵ نتیجه گیری

بر اساس یافته‌های پژوهش می‌توان گفت که شدت علائم مثبت اسکیزوفرنی به صورت مستقیم و نیز به صورت غیرمستقیم و به وسیله واقعیت‌سنجی از طریق روابط موضوعی و کارکرد خانواده به طور مثبت تبیین می‌شود. از یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان در سطوح مختلفی سود جست؛ در سطح آموزشی می‌توان به آموزش‌های عمومی و اختصاصی اشاره کرد؛ همچنین به متخصصان بالینی و درمانگرانی که با بیماران مبتلا به اسکیزوفرنی سروکار دارند، توصیه می‌شود از طریق تبیین روان‌پوشی مراجعان خود، به بازسازی آسیب‌های پدر و مادر پردازند و درمانگران شاهدهی بر اتفاقات رخ داده باشند.

۶ تشکر و قدردانی

از تمامی افرادی که در این پژوهش ما را یاری کردند، تشکر و قدردانی می‌شود.

۷ بیانیه‌ها

تأییدیه اخلاقی و رضایت‌نامه از شرکت‌کنندگان
این مقاله برگرفته از رساله دکتری دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم است.

همچنین مجوز اجرای این پژوهش بر گروه مطالعه شده از بیمارستان ۵۰۵ ارتش با شماره نامه ۷۶ صادر شده است. تمامی افراد شرکت‌کننده در پژوهش به صورت کتبی اطلاعاتی درباره پژوهش دریافت کردند و در صورت تمایل در پژوهش مشارکت کردند. این اطمینان به افراد داده شد که تمامی اطلاعات محرمانه است و برای امور پژوهشی استفاده خواهد شد. به منظور رعایت حریم خصوصی، نام و نام خانوادگی شرکت‌کنندگان ثبت نشد. همچنین پس از پایان پژوهش، برای افراد حاضر در گروه گواه درمان مؤثرتر اجرا شد.

رضایت‌نامه انتشار

غیرقابل اجرا است.

تزامن منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند تضاد منافی بین آن‌ها وجود ندارد.

منابع مالی

منابع مالی از هزینه‌های شخصی تأمین شده و توسط هیچ نهاد یا سازمانی تأمین نشده است.

مشارکت نویسندگان

الهام فرجی داده‌های به دست آمده را آنالیز و تفسیر کرد. نادر منیرپور در نگارش نسخه دست‌نوشته همکار اصلی بود. همه نویسندگان نسخه دست‌نوشته نهایی را خواندند و تأیید کردند.

References

1. American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders: DSM-5. 5th ed. Washington, D.C: American Psychiatric Publishing; 2013.
2. Awad AG, Voruganti LNP. The burden of Schizophrenia on caregivers. *Pharmacoeconomics*. 2008;26(2):149–62. doi: [10.2165/00019053-200826020-00005](https://doi.org/10.2165/00019053-200826020-00005)
3. Koyama A, Akiyama T, Miyake Y, Kurita H. Family functioning perceived by patients and their family members in three Diagnostic and Statistical Manual-IV diagnostic groups. *Psychiatry Clin Neurosci*. 2004;58(5):495–500. doi: [10.1111/j.1440-1819.2004.01291.x](https://doi.org/10.1111/j.1440-1819.2004.01291.x)
4. Hadinezhad H, Tabatabaeian M, Dehghani. A preliminary study for validity and reliability of bell object relations and reality testing inventory. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*. 2014;20(2):162–9. [Persian] <http://ijpcp.iuims.ac.ir/article-1-2184-en.pdf>
5. Girón M, Fernández-Yañez A, Mañá-Alvarenga S, Molina-Habas A, Nolasco A, Gómez-Beneyto M. Efficacy and effectiveness of individual family intervention on social and clinical functioning and family burden in severe schizophrenia: a 2-year randomized controlled study. *Psychol Med*. 2010;40(1):73–84. doi: [10.1017/S0033291709006126](https://doi.org/10.1017/S0033291709006126)
6. Carr A. Evidence for the Efficacy and Effectiveness of Systemic Family Therapy. In: *The Handbook of Systemic Family Therapy*. John Wiley & Sons, Ltd; 2020. pp: 119–46. doi: [10.1002/9781119438519.ch6](https://doi.org/10.1002/9781119438519.ch6)
7. Camacho-Gomez M, Castellvi P. Effectiveness of family intervention for preventing relapse in first-episode psychosis until 24 months of follow-up: a systematic review with meta-analysis of randomized controlled trials. *Schizophr Bull*. 2020;46(1):98–109. doi: [10.1093/schbul/sbz038](https://doi.org/10.1093/schbul/sbz038)
8. Condruz C. Is mental illness a form of violence against the self? notes on ego disintegration in Schizophrenia. *Hum Stud*. 2020;43(2):171–93. doi: [10.1007/s10746-019-09533-3](https://doi.org/10.1007/s10746-019-09533-3)
9. Holaday M, Glidewell R. Book review: Bell Object Relations and Reality Testing Inventory (BORRTI). *Journal of Psychoeducational Assessment*. 2000;18(1):68–71. doi: [10.1177/073428290001800109](https://doi.org/10.1177/073428290001800109)
10. Mohseni M, Chimeh N, Panaghi L, Mansoori N. A comparison of family function and expressed emotion in families with rheumatoid arthritis patients and families with Schizophrenia patients. *Journal of Family Research*. 2011;7(27):373–90. [Persian] <http://jfr.sbu.ac.ir/article/download/145/145>
11. Hsiao C-Y, Tsai Y-F. Caregiver burden and satisfaction in families of individuals with schizophrenia. *Nurs Res*. 2014 Aug;63(4):260–9. doi: [10.1097/nnr.000000000000047](https://doi.org/10.1097/nnr.000000000000047)

12. Koutra K, Triliva S, Roumeliotaki T, Lionis C, Vgontzas AN. Identifying the socio-demographic and clinical determinants of family functioning in Greek patients with psychosis. *Int J Soc Psychiatry*. 2015;61(3):251–64. doi: [10.1177/0020764014540151](https://doi.org/10.1177/0020764014540151)
13. Hansen CF, Torgalsbøen A-K, Røssberg JI, Andreassen OA, Bell MD, Melle I. Object relations and reality testing in schizophrenia, bipolar disorders, and healthy controls: differences in profiles and clinical correlates. *Comprehensive Psychiatry*. 2012;53(8):1200–7. doi: [10.1016/j.comppsy.2012.04.003](https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2012.04.003)
14. Marder SR, Galderisi S. The current conceptualization of negative symptoms in schizophrenia. *World Psychiatry*. 2017;16(1):14–24. doi: [10.1002/wps.20385](https://doi.org/10.1002/wps.20385)
15. Wartelsteiner F, Mizuno Y, Frajo-Apor B, Kemmler G, Pardeller S, Sondermann C, et al. Quality of life in stabilized patients with schizophrenia is mainly associated with resilience and self-esteem. *Acta Psychiatr Scand*. 2016;134(4):360-7. <https://doi.org/10.1111/acps.12628>
16. Colizzi M, Ruggeri M, Lasalvia A. Should we be concerned about stigma and discrimination in people at risk for psychosis? A systematic review. *Psychol Med*. 2020;50(5):705-26. <https://doi.org/10.1017/S0033291720000148>
17. Kline RB. Software review: Software programs for structural equation modeling: Amos, EQS, and LISREL. *Journal of Psychoeducational Assessment*. 1998;16(4):343-64. doi: [10.1177/073428299801600407](https://doi.org/10.1177/073428299801600407)
18. Bell M, Billington R, Becker B. A scale for the assessment of object relations: reliability, validity, and factorial invariance. *J Clin Psychol*. 1986;42(5):733–41. doi: [10.1002/1097-4679\(198609\)42:5<733::aid-jclp2270420509>3.0.co;2-c](https://doi.org/10.1002/1097-4679(198609)42:5<733::aid-jclp2270420509>3.0.co;2-c)
19. Epstein NB, Baldwin LM, Bishop DS. The mcmaster family assessment device. *Journal of Marital and Family Therapy*. 1983;9(2):171–80. doi: [10.1111/j.1752-0606.1983.tb01497.x](https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.1983.tb01497.x)
20. Kay SR, Opler LA, Fiszbein, A. The positive and negative syndrome scale for schizophrenia. *Schizophr Bull*. 1987;13(2):261-76. doi: [10.1093/schbul/13.2.261](https://doi.org/10.1093/schbul/13.2.261)
21. Khodarahimi S. Role of ethnicity in family functioning, personality, and depression in an Iranian sample. *The Am J of Family Therapy*. 2011;39(3):255–67. doi: [10.1080/01926187.2010.531658](https://doi.org/10.1080/01926187.2010.531658)
22. Ghoreishi A, Shajari Z. Reviewing the dissociative symptoms in patients with Schizophrenia and their association with positive and negative symptoms. *Iran J Psychiatry Behav Sci*. 2014;8(1):13–8.

